

Y Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

HSS(2) 03-07 (p5)

Dyddiad: Dydd Mercher, 7 Chwefror

Lleoliad: Ystafell Bwyllgora 3, Y Senedd, Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Teitl: Paratodau ar gyfer Cyfrifiad Poblogaeth 2011

Diben

Cyflwyno'r wybodaeth ddiweddaraf i'r pwyllgor am y sefyllfa yn ymwneud Chyfrifiad Poblogaeth 2011, gan gynnwys syniadau'r Swyddfa Ystadegau Gwladol (SYG) ar y cynnwys ar gyfer 2011, canlyniadau'r ymchwil a'r holiadur prawf diweddaraf a barn defnyddwyr. Rhoddodd Cyfarwyddwr Cyfrifiad 2011 y SYG gyflwyniad ar y Paratodau ar gyfer Cyfrifiad 2011 yn ystod Cyfarfod Panel y Cadeiryddion ym mis Mawrth 2006. Bu'r pwyllgor Llywodraeth Leol a Gwasanaethau Cyhoeddus, Pwyllgor yr Amgylchedd, Cynllunio a Chefn Gwlad, y Pwyllgor Cyfle Cyfartal a'r Pwyllgor Cyfiawnder Cymdeithasol ac Adfywio yn trafod Cyfrifiad 2011 yn eu cyfarfodydd ar 8 Tachwedd, 13 Rhagfyr, 24 Ionawr a 31 Ionawr yn y drefn honno.

Crynodeb / Argymhellion

Mae'r papur hwn yn rhoi'r cyfle i'r Pwyllgor drafod syniadau diweddaraf yr SYG ar gynnwys Cyfrifiad 2011. Wrth fynd ati i drafod y syniadau'n gynnar, bydd modd nodi rhai o'r meysydd a all beri problemau, dylanwadu ar ymchwil yr SYG a chwestiynu'r rhaglen ddatblygu dros yr wyth mis nesaf.

Cefndir

Trosglwyddo swyddogaethau

Yn dilyn y teimladau cryf a fynegwyd yng Nghymru ar y mater o gofnodi hunaniaeth Gymreig yng Nghyfrifiad Poblogaeth 2001, cytunwyd y dylai bod gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru swyddogaeth fwy ffurfiol o ran cytuno ar ffurflenni'r cyfrifiad yng Nghymru yn y dyfodol. Byddai proses arfaethedig o drosglwyddo swyddogaethau yn rhoi'r pwerau canlynol i'r Cynulliad:

- hawl gyfreithiol i fod yn ymgynghorai ar y broses o lunio Gorchymyn y Cyfrifiad;
- y pwer i wneud rheoliadau ar gyfer gweinyddu'r Cyfrifiad yng Nghymru.

Ar hyn o bryd mae'r ddarpariaeth hon yn rhan o Orchymyn Trosglwyddo Swyddogaethau drafft. Trafodwyd a chymeradwywyd y Gorchymyn drafft mewn Cyfarfod Llawn o'r Cynulliad ar 18

Hydref ac fe'i cyflwynwyd i'r Senedd wedyn gan Gangen Seneddol Swyddfa Cymru. Cafodd y Gorchymyn Trosglwyddo Swyddogaethau ei drafod gan yr Arglwyddi ar Tachwedd 28 ac yn Nawfed Pwyllgor Deddfau Dirprwyedig Ty'r Cyffredin ar Rhagfyr 6. Cafodd y Gorchymyn Trosglwyddo Swyddogaethau ei gymeradwyo gan y Cyfrin Gyngor ar Rhagfyr 14, a daeth y Gorchymyn i rym ar y diwrnod canlynol.

Mae gwybodaeth bellach am broses ddeddfwriaethol y Cyfrifiad, y broses arfaethedig o drosglwyddo swyddogaethau a'r cytundeb ariannu ar gael yn Atodiad A.

Prawf Cyfrifiad

Bydd yr SYG yn cynnal Prawf Cyfrifiad fis Mai 2007 mewn rhannau o bum Awdurdod Lleol yng Nghymru a Lloegr. Mae ardaloedd yr awdurdodau lleol, sy'n cynnwys Caerfyrddin, wedi'u dewis i sicrhau eu bod yn cynrychioli amrywiaeth o amgylchiadau, croestoriad amrywiol o'r boblogaeth a mathau o dai a fyddai'n cael eu cynnwys mewn cyfrifiad llawn.

Prif ddiben y Prawf Cyfrifiad yw:

- asesu effaith bosibl cynnwys cwestiwn ar incwm ar nifer yr ymatebion, a
- phrofi dulliau newydd o gasglu ffurflenni'r Cyfrifiad (ee anfon ffurflenni drwy'r post)

Mae'r Prawf hefyd yn cael ei ddefnyddio i asesu rhai cwestiynau newydd posibl mewn amgylchedd prawf graddfa fawr. O ganlyniad, mae rhai cwestiynau y disgwyllir eu cynnwys yn 2011 sydd eisoes wedi'u profi'n helaeth heb eu cynnwys yn y Prawf. Mae holiadur y Prawf Cyfrif yn cynnwys blwch i ddynodi Cymreictod a chwestiwn ychwanegol am ba mor aml y defnyddir yr iaith Gymraeg. Mae holiadur y prawf wedi'i gyhoeddi ar wefan yr SYG:

http://www.statistics.gov.uk/census2001/pdfs/2007_test_H2_form.pdf

Yr Iaith Gymraeg

Bydd pob cartref yn derbyn o leiaf fersiwn Cymraeg a Saesneg o'r ffurflen, fel y digwyddodd yn 2001. Mae'r posibilrwydd o gynhyrchu un ffurflen yn cynnwys y ddwy iaith yn cael ei ystyried. O ran y rhanbarthau unigol o Sir Gaerfyrddin sydd wedi'u dethol ar gyfer Prawf 2007, bydd cartrefi'n derbyn fersiwn Cymraeg a Saesneg o holiadur y Prawf Cyfrifiad. Bydd taflenni gwybodaeth ac arweiniad hefyd ar gael mewn tua 10 iaith arall.

Amserlen Lefel Uchel

Mae Atodiad B yn cynnwys trosolwg o'r amserlen barhaus.

Mae mecanweithiau ar gyfer cynnwys y Cynulliad dros y blynyddoedd nesaf wedi'u trafod yn ddiweddar gan y Cabinet. Mae'r cynigion yn cynnwys trafod Cyfrifiad 2001 ym mhob Pwyllgor o'r Cynulliad erbyn misoedd cyntaf 2007 er mwyn ystyried safbwyntiau ar bynciau perthnasol posibl ac

unrhyw faterion sy'n peri pryder.

Ymgynghori, Ymchwilio a Phrofi Cwestiynau

Cynhaliodd yr SYG ymgynghoriad cyhoeddus yn ystod haf 2005 er mwyn derbyn sylwadau gan bawb ?iddordeb am gynnwys pynciau'r Cyfrifiad a nodi unrhyw bynciau ychwanegol y cafwyd cais i'w cynnwys. Mae gwybodaeth bellach am yr ymgynghoriad hwn ar gael yn Atodiad C.

Mae'r SYG wedi sefydlu wyth grwp pwnc er mwyn ystyried pob maes pwnc. Ymhlith yr aelodau mae arweinydd pwnc o'r SYG neu adran arall o'r llywodraeth ganolog, methodolegydd o'r SYG, cynrychiolydd Cyfrifiad yr SYG, cynrychiolydd Llywodraeth Cynulliad Cymru a chynrychiolwr swyddfeydd Cyfrifiad yr Alban a Gogledd Iwerddon. Mae'r grwpiau pwnc yn gyfrifol am sefydlu ac ystyried gofynion y defnyddwyr, blaenoriaethu rhwng y pynciau, cydgysylltu'r broses o brofi cwestiynau a rhoi ystyriaeth lawn i'r angen iddynt fod yn debyg i gwestiynau ledled y DU. Rhoddir crynodeb o hynt y gwaith a wneir gan yr SYG o ran ymgynghori a phrofi'r cwestiynau yn Atodiad D.

Ystyriaeth

Cwestiynau ar Lefel Unigolion

Pe bai holl ofynion y defnyddwyr yn cael eu bodloni, mae'r broses o ddatblygu cwestiynau ar gyfer Prawf 2007 wedi nodi'r potensial ar gyfer bron i chwe thudalen o gwestiynau i unigolion. Gan fod cais Cyfrifiad yr SYG am arian yn seiliedig ar dair tudalen o gwestiynau i unigolion, mae angen nodi'r pynciau sy'n debygol o gael eu dewis ar gyfer 2011 er mwyn sicrhau bod adnoddau i ddatblygu cwestiynau'n cael eu targedu'n briodol.

Mae'r SYG wedi dechrau rhaglen o weithgareddau ymgynghori yn ddiweddar er mwyn cadarnhau'r blaenoriaethau ar gyfer cynnwys cwestiynau'r Cyfrifiad yn sgil y rhagdybiaeth bresennol mai ffurflen 3 tudalen i bob unigolyn a ddefnyddir. Er mwyn hwyluso'r trafodaethau hyn, mae'r SYG wedi paratoi opsiwn ar gyfer cynnwys holiadur Cyfrifiad 3 tudalen (Atodiad E), gan ddefnyddio canlyniadau ymgynghoriadau blaenorol. Mae'r atodiad hefyd yn nodi cynnwys ar gyfer pedwaredd dudalen bosibl o gwestiynau i unigolion. Er nad yw pedwaredd dudalen yn rhan o'r cynlluniau presennol ac yn annhebygol iawn o gael arian gan lywodraeth San Steffan, mae yna bosibilrwydd y gallai Adrannau'r Llywodraeth ei hariannu, yn amodol ar asesiad gan yr SYG o'r effaith ar nifer yr ymatebion. Ar hyn o bryd, amcangyfrifir y byddai pedwaredd dudalen o gwestiynau'n costio ?20 miliwn yn ychwanegol o ran costau argraffu, dosbarthu, casglu a phrosesu holiaduron ar gyfer y DU i gyd.

Mae'n fwriad gan yr SYG drafod cynnwys Atodiad E mewn gweithdai ar gyfer defnyddwyr a rhanddeiliaid yng Nghymru a Lloegr ddechrau 2007. Yn ogystal ?146;r digwyddiadau hyn i ymgynghori ?efnyddwyr, mae swyddogion o Gyfarwyddiaeth Ystadegol y Cynulliad yn trefnu gweithdai i randdeiliaid allweddol (gan gynnwys grwpiau cydraddoldeb, awdurdodau lleol, yr heddlu ac awdurdodau iechyd, cyrff cyhoeddus ac ati) yn y De a'r Gogledd yn ystod mis Chwefror 2007.

Cwestiynau ar Iechyd

Y farn ddiweddaraf gan SYG (Atodiad E) yw y bydd cwestiynau ar Statws Iechyd a salwch neu anabledd hir dymor yn cael eu gofyn yng Nghyfrifiad 2011, fel y gwnaed yn 2001.

Gofynnwyd cwestiwn ar Ofalwyr yng Nghyfrifiad 2001; fodd bynnag, nid oedd yr angen o ran defnyddwyr a gofnodwyd ar gyfer y pwnc hwn mor gryf ag yr oedd ar gyfer pynciau eraill, felly nid yw cwestiwn ar ofalwyr yn cael ei gynnwys yn y ddau opsiwn tri thudalen. Er hynny, mae cwestiwn ar ofalwyr yn cael ei gynnwys yn y rhan fwyaf o'r dewisiadau ar y bedwaredd dudalen. Mae gwaith ar y gweill i ddeall ymhellach union natur yr angen o ran y defnyddwyr am yr wybodaeth hon, ac mae'n bosibl y gellid casglu'r wybodaeth o ffynonellau eraill, megis cynnal arolwg o aelwydydd.

Cwestiynau ar Lefel Aelwydydd

Gellir gweld gwybodaeth am gwestiynau ar lefel aelwydydd sy'n debygol o gael eu cynnwys yn 2011 yn Atodiad F.

Ffynonellau Eraill

Nid Cyfrifiad y Boblogaeth yw'r unig ffynhonnell o wybodaeth ystadegol, a hwyrach y bydd ffynonellau mwy addas ar gael ar gyfer casglu gwybodaeth am bynciau penodol. Bydd y gwaith o benderfynu beth i'w gynnwys yn y Cyfrifiad yn ystyried argaeledd ffynonellau eraill, y gofynion o ran lefel y manylion a ddarperir gan Gyfrifiad (ee y gallu i ddadansoddi ardaloedd bach a grwpiau poblogaeth bach) yn ogystal ag addasrwydd y Cyfrifiad fel mecanwaith i gasglu gwybodaeth. Bydd yr SYG yn adrodd ar yr ystyriaethau hyn wrth ddatblygu eu hymateb i'r gofynion am wybodaeth a nodwyd gan ddefnyddwyr.

Goblygiadau Ariannol

Ni fyddai'r Gorchymyn Trosglwyddo Swyddogaethau na'r cytundeb arfaethedig ar ariannu yn esgor ar unrhyw oblygiadau ariannol i'r Cynulliad. Fodd bynnag, hwyrach y bydd y Cynulliad yn gallu gofyn am newidiadau i gynnwys a methodoleg y Cyfrifiad yng Nghymru, a gall hyn olygu cyfraniad ariannol. Mae posibilrwydd, felly, y bydd yna oblygiadau ariannol ychwanegol. Hwyrach y bydd amseriad y rhain yn golygu bod modd eu hystyried mewn adolygiad yn ystod y flwyddyn neu yng Nghylch Cynllunio'r Gyllideb. Nid oes modd mesur union swm y costau hyn eto na gwybod sut y byddai gofynion gwahanol am wybodaeth yn effeithio arnynt. Mae'r Is-adran Cynllunio Ariannol wedi nodi nad yw'r costau wedi'u mesur eto, a bydd cyngor pellach yn dilyn ynglyn ?ut y dylid eu hariannu. Y flwyddyn gynharaf y gellir nodi costau ychwanegol ar ei chyfer yw 2008-09, ond mae hyn yn fwy tebygol o ddigwydd yn 2009-10 neu 2010-11 (Rhif Clirio Cynllunio Ariannol 1839).

Themau Trawsbynciol

Gan fod Cyfrifiad y Boblogaeth yn fater trawsbynciol, mae'r Gweinidog dros Gyllid, Llywodraeth Leol a Gwasanaethau Cyhoeddus wedi ysgrifennu'n ddiweddar at bob un o Gadeiryddion y Pwyllgorau Pwnc (a Chyfle Cyfartal) yn eu hannog i drafod Cyfrifiad 2011 mewn cyfarfod yn y dyfodol agos.

Camau Gweithredu i'r Pwyllgor Pwnc

Gofynnir i'r pwyllgor:

- nodi hynt y gwaith o drosglwyddo'r swyddogaethau a fydd yn rhoi swyddogaeth fwy ffurfiol i'r Cynulliad wrth gytuno ar gynnwys a threfniadau'r Cyfrifiad yn y dyfodol
- cynnig ei farn ynglyn ag argymhellion yr SYG ar gyfer cynnwys holiadur 3 tudalen ar gyfer pob unigolyn (Atodiad E).

Brian Gibbons

Y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol

Pwynt Cyswllt: Luned Jones, y Gyfarwyddiaeth Ystadegol, ff?1341